Prisutnost problematike orijentalnog kulta u djelima domaćih autora o prostoru, gospodarskoj i socijalnoj povijesti antičkog razdoblja: Robert Matijašić, Gospodarstvo antičke Istre, Pula 1998., 6 ...

Tomorad, Mladen

Source / Izvornik: **Ekonomska i ekohistorija : časopis za gospodarsku povijest i povijest okoliša, 2005, 1, 181 - 182**

Journal article, Published version
Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:111:436584

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI
UNIVERSITY OF ZAGREB
CENTER FOR CROATIAN STUDIES

Repository / Repozitorij:

Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies

dabar
DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Prisutnost problematike orijentalnog kulta u djelima domaćih autora o prostoru, gospodarskoj i socijalnoj povijesti antičkog razdoblja: Robert MATIJAŠIĆ, Gospodarstvo antičke Istre, Pula 1998., 636 str.; Ante ŠKEGRO, Gospodarstvo rimske provincije Dalmacije, Zagreb 1999., 444 str.

U proteklih nekoliko godina pojavile su se dvije studije o gospodarstvu hrvatskih povijesnih zemalja u rimskoj antici. Riječ je o djelima školovanih antičara dr. sc. Roberta Matijašića i dr. sc. Ante Škegre. Studije su nastale kao doktorske dizertacije te ujedno predstavljaju prve sinteze gospodarske problematike pojedinih krajeva Hrvatske iz pera domaćih autora.

"Gospodarstvo antičke Istre" Roberta Matijašića u osnovi analizira arheološke nalaze koji dokumentiraju gospodarstvo rimske Istre. Riječ je o analizi ruralnih spomenika proizvodnog karaktera (mlinovi i tijeskovi za ulje i vino, postrojenja za obradu tkanina, keramičke peći, ribnjaci, skladišni prostori, spremišta vode, luke i pristaništa), poljoprivrednoj proizvodnji (maslinarstvo, ratarske kulture, solane, stočarstvo, lov i ribolov), zanatskoj proizvodnji (upotreba keramike, uljanice, amfore, teguli i građevinska keramika, proizvodnja stakla, prerada kamena) te prometu i trgovini. U analizi je autor koristio sačuvane arheološke spomenike koji vjerodostojno dokumentiraju gospodarske odnose u prvih nekoliko stoljeća prije i poslije Krista. Ovo djelo stoga predstavlja određenu vrstu kataloga arheološkog materijala s područja Istre koji se vezuje uz pojedine gospodarske djelatnosti. U analizi Matijašić prilično zanemaruje ljudski faktor u gospodarstvu i posvećuje mu vrlo malo prostora.

"Gospodarstvo rimske provincije Dalmacije" Ante Škegre podijeljeno je prema pojedinim gospodarskim granama (rudarstvo, poljodjelstvo, stočarstvo, pomorstvo, obrti, trgovina, robno-novčano gospodarstvo). Svaka navedena cjelina sadrži unutarnju podjelu i analizu gospodarskih grana. Autor u analizi koristi arheološki materijal i pisane izvore antičkih pisaca. Uloga ljudskog faktora uočljiva je tijekom analize svake pojedine grane.

Religijski fenomeni u svjetskoj su historiografiji vrlo često razmatrani djelima o ekonomskoj i socijalnoj problematici (C. G. Starr, M. Roztovtzeff, M. I. Finley, L. Casson, M. P. Charlesworth, R. Duncan-Jones, P. Garnsey, K. Hopkins, C. Whittaker, K. Hodhe...). U hrvatskoj historiografiji u studijama o orijentalnim religijama i kultovima ponekad je naznačeno i gospodarsko zanimanje pojedinca i njegova uloga u širenju kulta (radovi Nenada Cambija, Vesne Jurkić-Girardi, Petra Selema, Mate Suića i drugih).

Domaćoj historiografiji danas su važna djela o gospodarstvu pojedinih regija u antici pa su tako i knjige R. Matijašića i A. Škegre korisne i dobrodošle. Međutim, gotovo da u njima ne možemo naći podatke koji se mogu vezati uz pojavu i širenje orijentalnih kultova na našem prostoru, čiji su nosioci igrali vrlo važnu ulogu u gospodarstvu tadašnjih rimskih pokrajina.

U djelima oba autora uočljivo je slabo zanimanje za religijske fenomene. Kod R. Matijašića to je izrazitije naglašeno, što je vjerojatno uvjetovano slabim zanimanjem za ljudski faktor jer su kod njega prioritetni spomenici proizvodnoga karaktera na prostoru antičke Istre. Orijentalni kultovi i imena koja se vezuju uz pojedine kultove u njegovoj knjizi javljaju se u samo šest natuknica.

U djelu A. Škegre nešto je šira lepeza pojavljivanja pojmova vezanih uz orijentalne kultove. On se ne zadržava samo na općim pojmovima vezanim uz kultove, nego ponekad analizira ulogu kulta i pojedinaca u pojedinim gospodarskim djelatnostima, primjerice ulogu kulta Izide i Ozirisa u pomorstvu ili pojavu kulta Mitre, Ozirisa i Izide u rudarstvu.

Iz svega navedenog uočljivo je slabo zanimanje za socijalne i ekonomske aspekte širenja orijentalnih kultova po provincijama Rimskog Carstva. Uzrok slabe zastupljenosti kultnih elemenata rezultat je nedovoljne istraženosti difuzije, kao i same uloge pojedinaca u procesu širenja. Dosadašnja istraživanja pokazala su čestu pojavu kultnih elemenata kod došljaka istočnjaka, zapadnjaka i Egipćana koji prema zanimanju pripadaju činovništvu različitih sektora i ranga, vojnicima, poduzetnici i proizvođačima primarnih i tercijarnih djelatnosti itd., a prema staležu oni su pripadnici svih društvenih slojeva Carstva. Budući da je obojici autora glavna namjera bila prikazati spomeničku baštinu ili pojedine gospodarske grane, neznatno zanimanje za pojedince i nosioce kulta sasvim je razumljivo.

Buduća bi se istraživanja socijalnog i ekonomskog mozaika antičke povijesti stoga trebala okrenuti prema glavnim aspektima širenja kulta i ulozi pojedinca u tome. Odgovarajući rezultati mogli bi se dobiti tek modernim interdisciplinarnim istraživanjima, a otkrića bi pokazala pravu ulogu pripadnika orijentalnoga kulta u cjelokupnom gospodarskom razvitku rimskih provincija.

Mladen Tomorad

Juraj Kolarić, Katoličko djetićko društvo u Zagrebu (1855. - 1945.), Hrvatski zemljopis - Naklada dr. Feletar (Meridijani), Zagreb 2001., 333 str.

U vrijeme dviju industrijskih revolucija od kraja 18. do kraja 19. stoljeća u Europi i u Hrvatskoj oblikuje se novi društveni sloj - radništvo. Položaj radnika u uvjetima neobuzdanog liberalnoga kapitalizma bio je vrlo težak. Radnička su prava bila skromna, a radničke organizacije tek su se ustrojavale. Ništa manje težak bio je i položaj naučnikâ koji su u stjecanju obrtničkih znanja često bili ovisni o milosti ili nemilosti pojedinih majstora. Organizirana skrb za obrtnički pomladak bila je u tim vremenima još nedovoljno proširena. Danas se razmjerno dosta toga zna o djelovanju socijalista i širenju njihovih ideja tijekom 19. i 20. stoljeća. Međutim, malo se zna da je i u okrilju Katoličke crkve još u 19. stoljeću bilo sluha za položaj radnih ljudi. Socijalni angažman Crkve u tim vremenima poznat je uglavnom po poznatoj enciklici *Rerum novarum* pape Lava XIII. iz 1891. godine. No, zapravo se još pola stoljeća prije toga u katoličkom okrilju rodila zamisao o skrbi za obrtnički pomladak, tzv. djetiće, tj. naučnike ili šegrte. Začetnik ideje bio je Nijemac Adolf Kolping (1813. - 1865.) koji je 1846. utemeljio prvo djetićko društvo. Kolpingova misao širila se Europom, a samo do njegove smrti bilo je utemeljeno čak 513 djetićkih društava. Jedno od njih bilo je i Katoličko djetićko društvo u Zagrebu, prvo takvo društvo u Hrvatskoj, osnovano 1855., tj. nepunih deset godina nakon pojave prvog djetićkog društva u Europi. Sljedeće, 1856. godine Kolping je boravio u Zagrebu. Taj je njegov posjet bio vrlo važan za razvitak "Katoličkog Družtva

Ekonomska i ekohistorija
Economic- and Ecohistory

Časopis za gospodarsku povijest i povijest okoliša

Scientific Research Journal for Economic and Environmental History

Volumen 1 / Broj 1
Zagreb-Samobor 2005.
ISSN 1845-5867
UDK 33 9 504.3

Nakladnici / ***Publishers:***
Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju

Izdavačka kuća Meridijani
Obrtnička 17, 10430 Samobor
tel.: 01/33-62-367, faks: 01/33-60-321
e-mail: meridijani@meridijani.com
www.meridijani.com

Sunakladnici / ***Co-publishers:***
Sekcija za gospodarsku povijest Hrvatskog nacionalnog odbora za povijesne znanosti Zagreb
(moderator: mr. sc. Hrvoje Petrić)

Međunarodni istraživački projekt »Triplex Confinium - Hrvatska višegraničja u euromediteranskom kontekstu« Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
(voditelj: prof. dr. sc. Drago Roksandić)

Urednici / ***Editors-in-chief:***
Mira Kolar-Dimitrijević, Hrvoje Petrić

Uredništvo / ***Editorial Staff:***
Dragutin Feletar, Željko Holjevac, Mira Kolar-Dimitrijević, Dubravka Mlinarić, Nenad Moačanin, Hrvoje Petrić, Drago Roksandić, Mirela Slukan Altić, Ivica Šute

Međunarodno uredničko vijeće / ***International Editorial Board:***
Drago Roksandić - predsjednik *(Zagreb, Hrvatska)*
Daniel Barić *(Le Havre-Pariz, Francuska),* Slaven Bertoša *(Pula, Hrvatska),* Zrinka Blažević *(Zagreb, Hrvatska),* Boris Golec *(Ljubljana, Slovenija),* Hrvoje Gračanin *(Zagreb, Hrvatska),* Andrej Hozjan *(Maribor, Slovenija),* Halil İnalcik *(Ankara, Turska),* Egidio Ivetic *(Padova, Italija),* Aleksandar Jakir *(Marburg, Njemačka),* Karl Kaser *(Graz, Austrija),* Isao Koshimura *(Tokio, Japan),* Marino Manin *(Zagreb, Hrvatska),* Kristina Milković *(Zagreb, Hrvatska),* Ivan Mirnik *(Zagreb, Hrvatska),* Géza Pálffy *(Budimpešta, Mađarska),* Daniel Patafta *(Rijeka, Hrvatska),* Gordan Ravančić *(Zagreb, Hrvatska),* Marko Šarić *(Zagreb, Hrvatska),* Nataša Štefanec *(Zagreb, Hrvatska),* Mladen Tomorad *(Zagreb, Hrvatska),* Jaroslav Vencalek *(Ostrava, Češka),* Milan Vrbanus *(Zagreb, Hrvatska),* Zlata Živaković Kerže *(Osijek, Hrvatska)*

Grafički urednik / ***Graphic design:***
Alojz Zaborac

Prijelom / ***Loyout:***
Hrvoje Herceg

Lektura / ***Language editing:***
Lidija Menges

Za nakladnike / ***Journal directors:***
Petra Somek, Hrvoje Petrić

Tisak / ***Print by:***
Bogadigrafika, Koprivnica 2005.

Adresa uredništva / ***Mailing adresss:***
Hrvoje Petrić (urednik)
Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet
Ivana Lučića 3
HR-10000 Zagreb

e-mail: h.petric@inet.hr

h.petric@ffzg.hr